

Enkele interessante vondsten van lichenen en lichenicole fungi in Nederland II

Pieter van den Boom

P.P.G. van den Boom. Some interesting finds of lichens and lichenicolous fungi in the Netherlands II. Seven species, *Absconditella fossarum*, *Epigloea filifera*, *Libertiella malmedyensis*, *Micarea misella*, *M. myriocarpa*, *Pezizella epithallina*, *Veizdaea acicularis* and a new variety of *Peltigera*, *P. didactyla* var. *extenuata* are recorded for the first time for the Netherlands. Notes on morphology, ecology and distribution are given.

Tijdens een privé-excursie naar een ruderaal gebied tussen Eindhoven en Geldrop werden op een plek van ca. 1 m² maar liefst 5 nieuwe soorten voor Nederland bij elkaar gevonden. Twee lichenenparasieten, *Lambertiella malmedyensis* and *Pezizella epithallina*, een halflicheen *Epigloea filifera* en drie lichenen, *Absconditella fossarum* en *Veizdaea acicularis* groeiden er terrestrisch, op en tussen primair thallus van *Cladonia humilis*. Slechts hier en daar vormde *C. humilis* podetiën.

Van de visvijvers bij Valkenswaard zijn grote delen omzoomd met riet, waartussen hier en daar kleine bosjes met *Salix* zijn aan te treffen, met op de wat drogere stukken al dan niet omgevallen berkenbomen. De macro-epifyten zijn er matig ontwikkeld, maar een thallus van *Parmelia caperata* was ca. 15 cm lang. Echter de micro-lichenen waren er interessant. Op bovengrondse wortels van een *Betula* werd *Micarea myriocarpa* gevonden, een nieuw licheen voor Nederland. Slechts een paar meter van deze plek groeide op een rottende *Betula*-stronk *Micarea misella* samen met een *Chaenothecopsis*.

Na het verschijnen van de standaardlijst voor lichenen en parasieten op lichenen (Brand et al. 1988), zijn er twee aanvullingen op die standaardlijst gepubliceerd (Aptroot et al. 1991 en Van den Boom et al. 1994). Echter sindsdien zijn er weer vele nieuwe soorten voor Nederland gevonden waarvan er reeds een groot aantal zijn gepubliceerd. Hieronder worden zeven nieuwe soorten en een nieuwe variëteit voor ons land vermeld, met daarbij ook gegevens betreffende morfologie, ecologie en verspreiding.

***Absconditella fossarum* Veizda & Pisút**

De apotheciën zijn zeer klein, 0,1-0,15 mm in diameter, maar herkenbaar door de roodbruine kleur. Deze soort groeit op mineraalrijke bodem, in dit geval tussen afstervende schubjes van *Cladonia humilis*. *A. fossarum* is maar van enkele plaatsen in Europa bekend (Slowakije en Noord-Frankrijk).

Locatie: Noord-Brabant: Geldrop, ruderaal gebied, km-hok 51-46-31, 23 november 1997, leg. P.v.d.Boom (nr 19766). Idem, 7 december 1997 leg. P.v.d.Boom (nr

19777).

Epigloea filifera Döbb.

Door de geringe afmeting van de vruchtlichamen is deze soort gemakkelijk over het hoofd te zien, maar de tweecellige sporen daarentegen zijn door het draadvormige aanhangsel zeer karakteristiek. Deze zgn. halfparasiet groeide terrestrisch op en tussen schubjes van *Cladonia humilis*, steeds op een zeer dunne glanzende laag van algen.

Locatie: Noord-Brabant: Geldrop, ruderaal plaats, km-hok 51-46-31, 23 november 1997, leg. P.v.d.Boom (nr 19767).

Libertiella malmedyensis Speg. & Roum.

Deze lichteenparasiet is te herkennen aan de talrijke oranje tot roodbruine pycnidiën die op het thallus van *Peltigera didactyla* var. *extenuata* groeiden, op een beschutte plek tussen gras.

Locatie: Noord-Brabant: Geldrop, ruderaal plaats, km-hok 51-46-31, 23 november 1997, leg. P.v.d.Boom (nr 19773).

Micarea misella (Nyl.) Hedl.

Deze soort is gemakkelijk te herkennen aan de gesteelde zwarte pycnidiën met (donker)groen K⁺ violet pigment. De eerste vindplaats is een halfbeschaduwde plaats in een bos met *Pinus*, *Quercus* en *Betula*. *M. misella* groeide er talrijk op een ontschorste, staande, dode *Quercus*. De andere vindplaats, bij Valkenswaard, was nog gunstiger voor deze soort. Op een rottende boomstronk vormde deze *Micarea* naast de karakteristieke zeer talrijke pycnidiën, hier en daar ook apotheciën. Op deze stronk groeide verder nog een zeer onopvallende *Chaenothecopsis*.

Locatie: Noord-Brabant: Z van Eindhoven, km-hok 51-55-55, 22 oktober 1997, leg. P.v.d.Boom (nr 19732). Valkenswaard, visvijvers, rottende stronk van *Betula* tussen riet, km-hok 51-55-53, 25 februari 1998. leg. P.v.d.Boom (nr 19847).

Micarea myriocarpa V. Wirth & Vezda ex Coppins

Te herkennen aan het bleek-groene zeer fijn-korrelige thallus met talrijke donker roodbruine apotheciën. Door de habitus te verwarren met *Psilolechia*-soorten maar ook door de min of meer (smal) traanvormige sporen. Ondanks intensief zoeken op geschikte plaatsen naar meer materiaal, is deze soort tot nu toe maar van een plek in Nederland bekend. Deze soort is algemeen in het noorden en westen van de Groot-Brittannië (Purvis et al. 1992) en vrij algemeen in de Belgische Ardennen.

Locatie: Noord-Brabant: Valkenswaard, visvijvers, tussen bovengrondse wortels van levende *Betula* tussen riet en *Salix*, km-hok 51-55-53, 25 februari 1998, leg. P.v.d.Boom (nr 19833).

Peltigera didactyla var. *extenuata* (Nyl. ex Vainio) Goffinet & Hastings

Deze variëteit wordt in een recente beschrijving onderscheiden van *P. didactyla* s.str. vooral door een geheel andere chemie en daarnaast

door enkele minder opvallende morfologische verschillen (Goffinet & Hastings 1995). De variëteit heeft methylgyroforaat en gyrofoorzuur in het thallus.

Gyrofoorzuur komt in kleine hoeveelheden voor, meestal in de soredieuze lobben. Goffinet & Hastings (1995) geven als verspreidingsgebied Noord-Amerika op waar dit taxon niet zeldzaam is en een enkele collectie wordt vermeld van Finland en Frankrijk. De helft van de Nederlandse collecties blijken tot deze variëteit te behoren (mond. med. M. Brand).

Dit taxon is ook beschreven als *Peltigera extenuata* (Nyl. ex Vain.) Lojka.

Locatie: Noord-Brabant: Geldrop, sterk vergraste ruderaal plaats, km-hok 51-46-31, 23 november 1997, leg. P.v.d.Boom (nr 19768).

Pezizella epithallina (Phill. et Plowr.) Sacc.

Deze lichenparasiet groeide op *Peltigera didactyla* var. *extenuata*. De onopvallende bleek-oranje vruchtlichamen (minder dan 0,5 mm diam.) zijn zowel op de cortex als op de soralen te vinden. De eencellige sporen zijn ca. 8-10 x 3-4 µm.

Locatie: Noord-Brabant: Geldrop, ruderaal plaats, beschermd en beschaduwde tussen gras, km-hok 51-46-31, 23 november 1997, leg. P.v.d.Boom (nr 19772).

Veizdaea acicularis Coppins

Gemakkelijk te herkennen aan de lange smalle sporen (50-55 x 2-2,5 µm) en de 7-11 septen, waardoor het vooral verschilt van de andere soorten van dit geslacht, die meestal elliptische sporen bezitten met 0-3-septen. De lengte van de sporen van het hier vermelde materiaal zijn wat aan de korte kant. Volgens de beschrijving van de soort is de lengte der sporen 55-85 µm. Deze soort vormt talrijke apotheciën die vrij onopvallend van kleur zijn, variërend van licht tot donker grijs (in vochtige toestand), mat en tomenteus. *V. acicularis* is beschreven in 1987 van Groot-Brittannië en sindsdien ook gevonden in België, Duitsland en Frankrijk.

Locatie: Noord-Brabant: Geldrop, ruderaal plaats, open plek tussen gras, op afstervende schubben van *Cladonia humilis* en op zand, km-hok 51-46-31, 23 november 1997, leg. P.v.d.Boom (nr 19765).

Met dank aan Maarten Brand voor zijn hulp bij het determineren van enkele collecties.

Literatuur

- Aptroot, A., P. v.d. Boom & L. Spier. 1991. Aanvullingen en wijzigingen in de Standaardlijst van de Nederlandse korstmossen. *Gorteria* 17: 159-152.
- Boom, P.P.G. van den, A.M. Brand & A. Aptroot. 1994. Aanvullingen en wijzigingen in de Standaardlijst van de Nederlandse Korstmossen II. *Gorteria* 20: 89-99.
- Brand, A.M., A. Aptroot, A.J.de Bakker & H.F. van Dobben. 1988 De standaardlijst van de Nederlandse korstmossen. KNNV-Wetenschappelijke mededeling 188.
- Goffinet, B. & I. Hastings. 1995. Two new sorediate taxa of *Peltigera*. *Lichenologist* 27: 43-58.

Purvis, O.W., B.J. Coppins, D.L. Hawksworth, P.W. James & D.M. Moore. 1992.
The Lichen Flora of Great Britain and Ireland. London: Nat. Hist. Mus. Publications.

Enkele aanvullingen op de lichenologische najaarsexcursie van 1996 naar Schiermonnikoog

Leo Spier

On a week's holiday in the island of Schiermonnikoog *Clauzadea monticola* and *Phycia stellaris* were found, new to the Wadden Sea Islands. *Arthonia radiata*, *Mycoporum quercus* and *Parmelia revoluta* appeared to be new to Schiermonnikoog.

In de tweede week van februari 1997 ben ik met Marian op Schiermonnikoog geweest. Natuurlijk heb ik ook naar lichenen gekeken. Bij het door-nemen van de soortenlijst van de najaarsexcursie in 1996 in Buxbaumiella (Van den Boom & Aptroot 1997) viel het me op dat *Bacidia naegeli*^{*}, *Diploschistes muscorum*^{*}, *Opegrapha atra*^{*}, *Pseudovernia furfuracea* en *Ramalina fastigiata* tijdens het najaarskamp niet gevonden zijn, terwijl wij ze in 1997 wel aantreffen. Bovendien hebben we enkele lichenen gevonden die nieuw voor Schiermonnikoog zijn, en tevens enkele die nieuw zijn voor de Nederlandse waddeneilanden. Hoewel het niet om een groot aantal gaat, lijkt het me toch goed hen voor de volledigheid te vermelden.

Nieuw voor de waddeneilanden:

Clauzadea monticola^{*}: Nabij restaurant "De Grilk", op kalksteen,
coörd.: 208.2/612.7

Phycia stellaris^{*}: Minne Onnespad op duindoorn, coörd.: 205/610

Nieuw voor Schiermonnikoog:

Arthonia radiata^{*}: Op duindoorn- en beukenhagen in het dorp,
coörd. 206.4/610.5, 206.4/610.7 en 206.1/610.8

Mycoporum quercus: Op eik tOv de camping, coörd.: 206.9/611.5

Parmelia revoluta^{*}: Op *Sambucus* tZv de vuurtoren, coörd.: 205.4/610.3,
op *Acer* in het bos t.o.v. de camping, coörd.: 206.9/611.5
en in de Kooiduinen op *Sambucus*, coörd.: 209.7/610.9

^{*}: In herbarium van de auteur.

Literatuur

- Boom, P.P.G. van den. 1986. De najaarsexcursie naar Terschelling (22-23 sept. 1984).
Buxbaumiella 18:16-20.
- Boom, P.P.G. van den & A. Aptroot. 1996. De lichenologische najaarsexcursie van
1995 naar Ameland (prov. Friesland). Buxbaumiella 39:47-52.
- Boom, P.P.G. van den & A. Aptroot. 1997. De lichenologische najaarsexcursie van
1996 naar Schiermonnikoog (prov. Friesland). Buxbaumiella 43:12-19.
- Brand, A.M. & R. Ketner-Oostra. 1983. Lichens. In: Dijkstra & W.J. Wolf (red). Flora and
vegetation of the Wadden Sea Islands and coastal areas. pp. 73-85.
- Index Buxbaumiella 1-25. November 1992.